

БЕЛАРУСКАЯ КРЫНІЦА | BIEŁARUSKAJA KRYNICA

Palityčnaja, hramadzkaja i literaturnaja hazeta.

Adras Redakcyi i Administracyi:
WILNIA, ZAWALNAJA 1-1 (Wilno, Zawalna 1-1).
Redakcyja adčyniena ad 9 hadz. ran. da 4-aj uwieč.

HAZETA WYCHODZIĆ RAZ U TYDZIEŃ.

„Biel. KRYNICA“ kaštuje na hod—4 zał., na paŭhoda — 2 zał., na 3 miesiacy—1 zał. Zahranicu ūdwaja daraže).
Ceny abwiestak pawodle ūmowy.

Парлямантызм і соцыялізм уміраюць — корпоратызм нараджаецца.

Панта рэі — ўсёплыве — сказаў старадаўны грэцкі філосаф. І праўда, на сьвеце ўсё не стаіць на мейсцы, а плыве і дзелі таго, што плыве — зьмяняецца. Не зьмяняюцца толькі аснаўныя законы прыроды — фізычныя і этычныя, а рэшта — гэта бесперастанны рух і перамена жыцця з старых у новыя, або прынамсі з адных у іншыя формы.

Гэтую зьменнасьць на сьвеце асабліва ясна бачым у сучасным жыцці грамадзка-палітычным. Яшчэ ўчора Польшч і Масква былі заклітымі ворагамі, а сьняняны ўжо знаходзяцца ў дружбе. Яшчэ ўчора Польшч і Нямеччына бязмала вайной сабе гразілі, а сьняняны ўжо думаюць, як будучы прымаць у Варшаве нямецкага міністра прапаганды гітлерызму Гебеляса. Яшчэ ўчора Нямеччына і Італія чуць не цалаваліся, але хутка, з прычыны прадусім Аўстрыі, любоў гэта іх бадай сусім астыла. Яшчэ ўчора француска-польскай прыязні здавалася і вадой не разліць, а сьняняны ўжо яе як-бы і няма сусім, бо Польшч свае прыгожыя вочы зьвярнула на нямецкага гітлераўца, а Францыя — на маскоўскага бальшавіка. Яшчэ ўчора бальшавікі пялі песні аб народнай свабодзе Беларусі, аб зямлі для іх, аб культуры і сапраўды нешта па-зытыўнае ў гэтым кірунку рабілі, а сьняняны аж пыл курыць, як трэпляць няшчасную Беларусь. Гэтай-жа самай Беларусі «добрыя» людзі прад вайной ўжо даўно былі труну прыгатаваўшы, а яна тымчасам жыве і жыве ды яшчэ, ня глядзячы на прасьлед, шторааз больш набірае сіл і шторааз галасней протэстуе проці пагвалчання правоў сваіх. І гэтак далей можна паказваць на факты проста дзіўнай нясталасці і зьменнасьці ў міжнароднай сучаснай палітыцы.

Але сучаснае міжнароднае грамадзка-палітычнае жыццё дастарчае нам адзін факт, які можа асабліва яскрава пацвярджае праўду, што на сьвеце сапраўды: панта рэі — ўсё плыве, зьмяняецца і перараджаецца. Гэтым фактам зьяўляецца тое, што сьняняны парлямантызм і соцыялізм уміраюць, а на іх месца родзіцца корпоратызм.

Яшчэ да вайны, а крыху і па вайне парлямантызм ува ўсёй Эўропе лічыўся найлепшай і найбольш паступовай формай грамадзка-палітычнага ладу. За гэтай формай былі ўсе так званыя лепшыя і паступовыя людзі.

Сутнасьць гэтага парляманскага ладу ў тым, што ў справах грамадзка-палітычных валадаром яўляецца дэмакратыя, увесь народ. Голасам гэтага народу ёсць соймы, парляманты, прад якімі адказныя ўрады, прэзыдэнты і каралі.

Але затым, што дэмакратыя ёсць розная, затым, што ў народзе ёсць грамадзкія класы, дык пры парляманскім ладзе існуе часта цэлы рад розных — усё дэмакратычных, хоць на словах — партыяў, якія фактычна і кіруюць грамадзка-палітычнымі справамі народу.

Асаблівай парляманскай партыяй была да апошняга часу так званая дэмакратыя соцыяльная, або соцыялісты-марксысты. Партыя гэта ў розных краях Эўропы тварылася і працавала бадай выключна сярод фабрычных работнікаў. Партыі соцыялістаў розных краёўлучыліся ў адну міжнародную арганізацыю. Мэта соцыяльнай дэмакратыі — пролетарская, пазбаўленая ўласнасьці прыватнай, збудаваная на грубых асновах матэрыялізму, дзяржава. Галоўная дарога да гэтай мэты — парлямант, які заўсёды ў прававерных эсдэкаў меў вялікую пашану, у якім яны апошнім часам часта мелі нават большае і ігралі першую скрыпку.

Аднак з увяджаньнем свайго пролетарскага парства соцыялісты заўсёды былі асыярожны, не сьпяшаліся і, усьцяж крытыкуючы — да таго часта дужа добра крытыкуючы — сучасны грамадзка-капіталістычны лад, з якім парлямантызм зжыўся і згадзіўся, усё чакалі, калі парства соцыялізму прыдзе само. Шырокія работніцкія масы, асабліва дзякуючы няміласэрнай крытыцы соцыялістымі капіталізму, гарнуліся да іх ахвотна і яны былі ўжо апошнім часам стварыўшы паважную сілу. Аднак само не рабілася нічога, а дзе соцыялісты і адважваліся брацца за работу каля будовы новага, лепшага грамадзка-палітычнага ладу, дык у іх проста ня выходзіла нічога. Вышла ў выніку так, што соцыялісты гэта майстры часта прыгожых гутарак, а парляманты, нават у якіх да соцыялістаў належала верхавадзтва — гэта няздатная да творчай працы гаварыліня.

Прышоў урэшце крызіс і капіталізму і парлямантызму, а разам з гэтым і соцыялізму, слабасьць якога аказалася ўва ўсёй поўні. Спробы будаваньня гра-

мадзка-палітычнага ладу на асновах соцыялізму давалі шырокія масы людзей яшчэ да большай бяды, як раней, што ясна бачым на прыкладзе ў С.С.Р.Р.

Парляманты так-жа пачалі развальвацца і ў сваіх грузах хаваць і соцыялістаў. Яскравыя прыклады: Італія, Нямеччына, Аўстрыя, Латвія, Баўгарыя і іншыя краі.

Словам, на вачах нашых умірае парлямантызм з сваімі рознакімі партыямі, а ў іх ліку і соцыялізмам, а на іх месца нараджаецца новая форма, новы ідэал грамадзкага і палітычнага ладу, корпоратызм, які — хоць кожная сваім спосабам — уводзяць сьняняны ў жыццё ўспомнены дзяржавы.

Сутнасьць корпоратызму, як грамадзкага ладу, у тым, што валадараць грамадзка-палітычным жыццём не палітычныя партыі і часта да гэтага сусім непрыгатаваныя прадстаўнікі іх, а валадараць грамадзкія арганізаваныя адзінкі — корпарацыі. Соцыялізм і — насколькі ў іх руках быў — парлямант, імкнуліся да таго, каб зьнішчыць усе грамадзкія класы і стварыць з людзей бяздомных, пазбаўленых усякай ўласнасьці пролетараў. Корпоратызм-жа нікога ня думае ані нішчыць, ані касаваць прыватную ўласнасьць, бо якое права мае хто рабіць гэта? — а імкнецца да таго, каб усе грамадзкія класы: сяляне, работнікі, купцы, фабрыканты, а так-жа розныя арганізацыі, прафэсыі, коопэрацыі і г. д. злучыць у адну вялікую арганізацыю для агульнага добра. У гэтым ладзе паасобныя корпарацыі маюць пасадаць сваіх прадстаўнікоў у галоўную адміністрацыйную корпарацыю, якая рупіцца аб правіцловай вытворчасці, аб падзеле вытворства, аб належным рэгуляваньні, а часам і аб арганізаваным прыватнай ўласнасьці, аб грамадзкай справядлівасьці і бясьпечнасьці, аб дабрабыце ўсіх і прадусім аб тым, каб ня было грамадзкіх гультаяў, што жывуць з чужой працы, а каб усе працавалі для агульнага добра.

Палітыка ў гэтай дзяржаве зводзіцца бадай выключна толькі да бясьпечнасьці дзяржавы як вонкавай, так і ўнутранай.

Словам, парлямантызм, капіталізм, а з імі разам і соцыялізм уміраюць, а на іх месца родзіцца новы сучасны ідэйны грамадзка-палітычны рух — корпоратызм.

Ня іншы шлях, здаецца нам,

КНІГАПІС.

Міхась Машара — „Насонечны бераг!“
Зборнік вершаў. Вільня 1934. Выд.
Ст. Глякоўскага і Я. Найдзюка,
бач. 80, 20×14.

Паява на рынку новай беларускай кніжкі ў сучасных варунках — гэта сапраўды нешта асаблівае і радаснае. Дык з прыемнасьцяй вітаем зборнік вершаў „На сонечны бераг!“ і хоць каротка знаёмім з ім беларускае грамадзянства.

Вонкавы бок удалы, як ня трэба лепш. Вокладка друкаваная двума фарбамі, на ёй абразок мастака Сяргіевіча — лодка з распушчаным вятругом, а на ёй вясляр, які бадзёра працуе вёсламі, плывучы праз узбураныя хвалі, добрая папера, чыстая друкарская работа. Усё гэта жывы доказ эстэтычнага пачуцця і выдаўцоў і друкароў. Назоў зборніку вершаў, як убачым ніжэй, дужа ўдатна характэрны паэзія аўтара.

Аткрываем першыя бачыны. Зьмесь папярэдняе фатаграфія паэта — аўтара Міхась Машара. Выглядае ён на чалавека дабрадушнага, з яснай душой, акрыленай верай у лепшае заўтра беларускага народу. Пры нагодзе прыпамінаем, што Міхась Машара, — гэта самавук, вясковы пролетар, паэт-самародак. Піша ён вершы не для забавы, і не для тато, каб з гора выплакацца, і не для таго, каб праклінаць бяздольнае сваё асабістае і народнае, і не для таго, каб толькі любавалася красой, а прадусім для таго, каб выявіць прад народам сваю няўхільную веру ў лепшае заўтра Беларусі. Гэтка вера — гэта галоўны тон у вершах Машары. Машара — гэта паэт веры ў перамогу праўды і добра на сьвеце. Дужа ўдатна характэрны ўсё творства яго першы верш зборніку „Наперад“, у якім між іншым чытаем:

...Праз цемру, праз сон і ману
Вяслуйма на сонечны бераг,
Там створым мы праўду сваю!

А праўда гэта прыдзе не сама сабой, ня толькі дзеля песняў і пажаданьняў паэта, але праз працу і барацьбу:

Прэцёўныя рукі і грудзі —
І гібкі, і моцны, браты.
Даволі цяпеці! Мы людзі.
Наперад! У вір барацьбы!

...Наперад! там сонца сьмяецца!
Наперад! Да сонца, туды! (бач. 3).

Уся кніжыца падзелена аж на дзесьць невялічкіх разьдзелаў. Замнога! Здаецца нам, што гэныя разьдзелы значна можна было скараціць і ўсім вершам даць сваё месца. Загалоўкаў разьдзелы ня маюць, аднак можна лёгка дагадацца, што за падставу падзелу кніжыцы на разьдзелы служылі: народна-беларуская ідэалёгія, матывы соцыяльныя, жыццё сьля, перажываньні ў вострае, прырода ў кожнай пары году і розныя асабістыя настроі.

У кожнай бадай катэгорыі сваіх вершаў Машара астаецца верным сабе, астаецца паэтам веры, паэтам

як шлях корпоратызму, пры тым на асновах хрысьціянскай навукі і хрысьціянскай этыкі астаецца адраджанай, вызваленай і аб'яднанай Беларусі.

сонечнай будучыні народу, у падставе якой прадусім праца і барацьба:

Мы—песняры працоўнай эры,
І сьцяг наш зоры ткуць.
Ідзем у сьвет і новай верай,
Як сонцам чысьцім пуць. (бач. 5).
Чуеш посьвіст рытмічна-павучы?
Гэта сьвішча ў лузе касы,
То закон барацьбы ня мінуць —
Гэта гіне жыцьцё — для жыцьця.

(бач. 17).
Гэтка вера, гэтка настроі паэ-
та не пакідаюць ніколі, ён усьцяж
сапраўды імкнецца „на сонечны
бэраг“. Восе вечар. Заснула сьля
пасья цяжкой летняй працы,
але паэт ня сьпіць, бо ён заняты
свайей верай, сваім лятучым:
Ціха... зноў ціха... спакойна,
Хаты паснулі, маўчаць.
Мне не заснуць пэўна сёньня,
Буду сьвітаныне вітаць. (бач. 21).
Пабываў Машара ў вастрозе,
заснаў усей горкасьці асабістай ня-
волі. Але і там ён верыў у лепшую
будучыню народу, ён і там сьніў
салодкія сны аб перамозе добра
і праўды, ён і адтуль усьцяж дум-
камі сваімі імкнуўся сапраўды „на
сонечны бэраг“:

Турма, пакута і няволя, —
Усё гэта форма, — зьмест жыцьця...
Усё гэта пройдзе і паволі
Патоньць ў моры забыцьця.

(бач. 29).
Сьніў аб долі хатак шэрых,
Сьніў аб радасьці жыцьця.
Разважаў над сэнсам дзеяў
Вечна мудрага быцьця. (бач. 34).

Паэт — пролетар, прыгнечаны
жыцьцёвай нядолей, ня то што ня
падае духам, але гэрэічна перама-
гае сваё крыўднае сацыяльнае па-
лажэньне і яго як-бы адухатвае,
а праз гэта набірае вышэйшай,
духовай вольнасьці і шчыра выразьней
бача лепшую будучыню, перамо-
гу над злыбядой, бача „сонечны
бэраг“:

Я — жабрак, клопот ня знаю,
Торба, кій — маё жыцьцё.
Усё кахаю, усё прыймаю,
Веру — к лепшаму ўсё! (бач. 43)

І прырода, каторую Машара
так любіць і ў каторай так многа
бача і апісвае красы, так жа ўцьвяр-
джае ў ім ягоную веру ў жыцьцё, у
перамогу над злом. Прыглядаючыся
напрыклад, як у восень „вечер
трасе лісьце“, як „асыпаюцца клё-
ны“, як „пасьцельку восень сьце-
ліць“, ён так разважае:

Так і ў жыцьці парой —
Віршца, як завея,
Пакрые мгла дарогу
І ня відаць надзеі.
А ты спакойны будзь душой
І вер у перамогу. (бач. 50).

Гэная так, сапраўды сымпатыч-
ная пазыя Машара сваёй разваж-
насьцяй і сонечным настроем, зда-
ецца, мае сваю апору ў яго не па-
вархоўных, але паважных і даволі

„My trebujem sprawiadliwości.“

Pad hetakim zahałoukam litoŭ-
skaj hazeta „Vil. Rytiojus“ (9.V. s.h.)
abhawarwaŭe reliajnyja sprawy litoŭ-
caŭ u Wilenskaj dyecezii. Artykuł ci-
kawy i hodny ŭwagi. Hałouny žmiejst
jaho nastupny.

— Pieramiaščeńnie ksiazdzoŭ —
čytajem u henym artykule — należa
wyklučna da biskupa. Ale heta ŭ teo-
ryi. Praktyka pakazwaŭe časta što in-
šaŭe. Pradusim tut maje hołas świec-
kaj ŭłada, jakaja śladzić, kab padoz-
rany ŭ nielojalnaści ksiondz nie atry-
maŭ lepšaha miesca. Daŭniej, prad
wajnoj, kali Wilenskaj Kuryi pradusim
abchodzila katalictwa, a ŭžo pašla pol-
skaść, i kali świeckaj ŭłada časta
miašałasia ŭ sprawy naznačeńnia du-
chawienstwa, Wilenskaj biskupy ba-
ranili ksiazdzoŭ, jak mahli, asabliwa
tych, jakija ŭ swajej parafii byli ad-

głębokich adnosinach da sutnaści
żyćcia i siewetu. A gėnai salidna-
ści ŭ adnosinach da żyćcia i siewe-
tu набраŭ paet zdaecca ad przy-
rody, z jakoj  n  ży sya  sey du-
шой, paliubiu  sım s cram, a za
što  na, ma i-pryroda, adkrywa e
jamu pakryse swae mudryja tajnicy.

„Сцюдзена і крыштальна
Твая краса.

Пад ёй сьпіць скрыта тайна —
Закон Быцьця“ — (бач. 53)

кажа паэт з нагоды адчуцьця крас-
сы зімы.

Або ўзноў пад уплывам красы
заходзячага сонца ў паэта родзіцца
натхнёнае жаданьне забыцца аб
ўсім прыземным і ўзьнесьціся ду-
шой у бязмежныя прасторы быту,
да лепшага і прыгажэйшага жыць-
ця, каб стацца з ім нечым адным,
сущэльным:

Хочацца зьліцца з прасторам,
Зьліцца з сусьветам душой.

(бач. 75).

Цесныя рамкі гэтага артыкулу,
не пазваляюць мне, на жаль, углы-
біцца, як сьлед, у пазыію Маша-
ры. Пакідаю дзеля гэтага на боку
і яго тэхнічную спраўнасьць, і яго
мастацкія здольнасьці, і зьмест вер-
шаў нацыянальны і сацыяльны,
падчорківаючы ў гэтых кароткіх
нарысах, на мой погляд, галоўны
тон яго пазыі — радаснае, поўнае
веры імкненьне з разбушаваных
гнеўных хваляў беларускага жыцьця
да лепшага заўтра — „на сонечны
бэраг“:

Значыць належа ўрэшце, што
Машара — ня пусты які вершаплёт,
але паэт праўдзівы, паэт „з Божай
ласкі“, як кажуць. Пазыія яго цэн-
ная прадусім здаровым оптымізмам
і актуальным зьместам сацыяльным.

Выдаўцы зборніку вершаў „На
сонечны бэраг“: кс. др. Ст. Глякоў-
скі і Яз. Найдзюк прыслужыліся
сапраўды добрай справе.

А. Сакалінскі.

dany sprawie wiery. Usio  mianilasja
pa wajnie, a ja  e bol   pa 1926 ho-
dzie. U hetym  casie ksiondz mo  a
by   najlep  y   parafii aposta   wiery,
ale kali jon nie zakładaje S.M.P., ka-
li nie prawodzi   wynarada  le  nia  la-
rod swaich parafijan, jaho „marka“  
Kuryi budzie du  a drennaja.

Čamu? Tamu,   to   1925 h. pad-
pisany Watykanam z Pol   aj konkor-
dat da   biskupam nahodu i  ci ruka  
roku z  swieckaj  łładaj. Ad taho  asu
pačalasja   Wilenskaj archidycezii
suładnaje supracou nictwa z admini-
stracyjaj. Hetkaje supracou nictwa tam,
dzie nasielnictwa wyklučna polskaje,
mo  a i dobraje, ale   mla  sanaj   sen-
sie narodnym Wilenskaj Archidyce-
zii, dzie  żywu   palaki, lito  cy i bieł-
arusy, supracou nictwa hena na kary  c
wiery wyj  ci nia mo  a...

Dumaju  y pakatalicku, zdajecca,
ducho  naja  łłada pradusim pawinna
rupicca ab sprawie wiery. A u  y  ci
adnak ba  ym   to in  aje. Ciapiersni
wilenski arcybiskup u swaim  casie
by   zajawi   y,   to jon jo  c nia tolki
biskup katalicki, ale i palak. Heta
ko  znamu wiadama, ale ad 1926 da
1934 h.  y  cio dało nam po  naje pra-
wa rabi  c wywad,   to praz hety  as
wilenski arcybiskup wy  ej stawi   pol-
ska  c, jak katalicka  c.

Praz wosiem hado   wladziecca  
dyecezii planowaja eksterminacyjnaja
palityka adnosna kataliko   lito  ca  .
Wyniki hetkaj palityki nam dobra wie-
damyja i my ich inak  , jak zwyčajnaj
kry  daj, nazwa  c nia mo  am.

Wo   korotka sabranaja fakty:
1) praz wosiem hado   u c  lym radzie
parafija   biaz nijakich padsta   skasa-
wana sa  sim, abo  mien  ana naba-
 enstwa   lito  skaj mowie; 2) bol    c
dziejnziej  ch lito  skich ksiazdzo  , pa-
  la daku  liwaha  ledztwa, nazna  ana
na nialito  skija parafii; 3) na parafii
lito  skija nazna  ajucca ksiazdzy pala-
ki, nia  mieju  yja palito  sku; 4) praz
wosiem hado   nia byla spo  ni  na ka-
taliko   lito  ca   niadna pro  ba, cho   usie
henyja pro  by byli padpisany so  nia
mi parafija   i   wierd  any wiadamy-
mi faktami; 5) praz hety samy  as z
hara  ym pa  piecham byla spo  ni  na
bol    c pro  ba   palako  , (pierawa  na
nie miascowsch), ad   honia adnamu
lito  skamu ksiazdu pry   losja paciarpie  .

Padrabia  na ko  znaha punktu fak-
tami nia ilustrujem, bo jany  sie
zazna  any   lito  skaj presie na pra-
ciahu apo  nich wa  mi hado  . —

Da hetaha lito  skaha hołasu da-
ł  ajucca tak-  a i kataliki biełarusy.
Jany tak   a trebuju  c ad arcyb. Jal  zy-
ko  skaha sprawiadliwa  ci, ale ni  honia
z hetaha nia wychodzi  c: „Was  ka sly-
  aet da     .“ Usio heta wu  a i li-
to  ca   i biełarusau,   to prawy swaje ja-
ny mohu  c atryma  c nia z laski polskaha
biskupa, a susim in  ym sposabam.

P. Łu  anowi  .

Pa  la wybara   u Wilen- skuju Haradzkuju Radu.

U min  łuju niadzielu 10  erwie-
nia adbylisja   Wilni sama  radawyja
wybary. Wybiral i radnych u Haradz-
kuju Radu.

Biełarusy i Lito  cy, jak my   žo
padawali, ad hetych wybara   ustryma-
lisja: swaich  piska   nie wysta  lali
i radnych nie wybiral i. Na wybary j  li:
polska-masko  skija Be-Be-ki, ende-
ki, PPS,  ydo  skija nacyjanalisty i in  yja
drobnyja partyi. Prad wybarami ad-
bylasja zajadłaja ahitacyja. Nie pa  -
stryma  sia ad ahitacyi i Astro  skaha
„Rodny Kra  “, zaklikaju  y biełarusau
hałasawa   za Be-Be(!).

Wybary adbylisja   specyfi  naj
atmosfera su  asnch polskich wybara  .
Rezultaty wybara   dla najbolj ahre-
sy  naj   pradwybarnaj kampanii hrup-
py Be-Be nia susim pamysnyja, bo
nie apra  dalisja spad  ława  ni i wialiki
nakł  d usialakaj wybarna-ahitacyjnaj
siły; hetyja wybary wyjawili  padak
Be-Be-ka  skich uplywa   u Wilni. He-
tyja wybary  sim pakazali, jak stojka
zmahajucca ende-ki z Be-Be-kami i da-
kazali,   to endeckija uplywy nia zwu-
 ajucca, jak ab hetym pi  u   „pro  on-
dowyja“ hazety, a naadwarot — pa-
 yrajucca. Pakazali tak-  a wybary,   to
susim zbankrutawali PPS-sy i rozna-
rodnyja in  yja socyjalisty. Bo pa  la
wybara   u Haradzkuju Radu m. Wilni
 wachodzja  : Be-Be-ki — 34 radniki,
ende-ki — 19 radnika  ,  ydy — 11
radnika  .

Maju  ych prawa hałasawa  c bylo
105 000, hałasawał  a tolki 70.000.

Henyja wybary cikawyja i tym,
  to pradwybarnaja ahitacyjnaja arhu-
mentacyja i sposaby hetaj arhumen-
tacyi nadta-   byli widawo  nyja, ale
tolki adnaje najbolj ahresy  naje hrupy,
wystupa   aj pad numaram 1.   to
heta za arhumentacyja i jakija heta
sposaby, na  y, biełaruskija, sialanie
i  ychary prawincyjanalnych miaste  ak
Zach. Biełarusi, pa  la wybara   u hmin-
nyja i haradzki ja rady, dobra wiedaju  c.

Nie zwa  ajucy na heta, sapra   -
naj pierawahi „adzinka“   Krai adnak
nie zdabył  a.

p—k.

Biełaruski Instytut Haspadarki
i Kultury pawiedamlaje  sie  urtki,
jakija zware  walisja   Centralu z
pro  baj wysyłki kni  ak,   to kni  ki
budu  c wysyłacca tolki tym  urtkom,
jakija wyka  zucca pracaj. Ciapi  r-  a
Centrala Instytutu kompletuje potre-
nyja dla wiaskowych biblijate  ak
kni  ki i budu  c rassyla  c ich uwosie  
(u miesiacach kastry  nik-listapad)  e-
ta  a  odu.

Wincuk Adwa  ny.

Chłapiec.

POWIE  C.

V. Marcuk.

Probar   am u Zawalacy by   ksiondz Mi-
chał Marcino  ski. Ba  ka jahony nazywa  sia tak-
sama Michał, ale — cho   i rodny ba  ka — mie  
pro  wi   a druho  e: nazywa  sia Marcuk.

Ni  honia tut dzi  naha: treba tolki dobra razab-
racca. Spa  atku Michał by   taksama Marcuk, jak
i jahony ba  ka; ale po  le, jak pastupi   u ducho  -
nuju seminaryju i sta   klerykam, dyk pa  a   pi-
sacca „Marcinowski.“ A nawiet wioska  piatucha,
hdzie Marcuk i  yli z dzieda-pradziada, pa  ala pi-
sacca   Michasiowych papierach „okolica  pie-
t  wka.“

Stary Marcuk,   alawie  ak male  kaha rostu,
ale klemny, kidłwy i bojki, tut adnak nia moh zra-
zumie  c pry  yny: usio jaho nie  ta hry  la   du  y
i pastanawi   cho   raz z synam razhawarycca, jak
patreba i dapytacca pra  dy.

— Čamu ty, — kaza   jon, — moj synok, tak
admiania  e  sia ad usiej na  aj familji? Usia na  a
radnia pi  ycca Marcuki i jo  c pamiz   nami mnoha
dobrych ludzi, a ty wo   sta   niejki Marcino  ski?
Na  to   heta table, synok, i chto ciabie tak na-
wu  y  ?

— At, tata, tego nie wie   tak t  eba, ot
i w  ystko...

— Ale   amu-   tak treba? — pyta   Marcuk.

— Tata prendko bendzie   stary, jak zechce  
w  ystko wiedzie  . Dy i w seminaryi tak chcieli...

6)

— Cho   ty i wu  ony, ale zialony! — kaza  
sam sabie Marcuk, bo   wo  y skaza   synu nie
a  mieli  sia, bo...       tyki syn by   kleryk — wu-
  ony i ducho  naja, maby  c, asoba.

— Čaho ty, stary, mla  aje  sia? — kry  ala na
swajho dzieda Marcu  ycha: — jon bole   ad nas,
durnych, wiedaje, jon   žo kleryk — ksiazdom
budzie; a ty by   Marcuk i astanie  sia Marcuk.

— Dy ty, baba, z moładu raspu  cił  a jaho:
za  siody zastupał  sia, wo   i papsuł   mnie chłapca.
Niachaj sabie jon kleryk, ale ja jahony ba  ka —
wot   to! Dyk i ty da mianie nie mla  ajsja, —   uje  ?

Stary Michał Marcuk natu  y   usie siły, kab
wywie  ci syna na   alawieka: pracawa   jak wo  ,
    dzi   ko  ny hro  y; nawiet, maju  cy 50 hado  
z hakam, kinu   kury  . Hra  ej adnak-  a       c bra-
kawał  . Kali Micha  ka    o daj  ou a   da ducho  naj
seminaryi, dyk stary Marcuk, po  le do  haj rady
z   onkaj, adda   swajho star  aha syna, Piatrusia,
u prymaki, a sam, pradau  y ziamli i chatu, paj-
  ou na słu  bu   dwor. Hetakim rzyko  nym spo-
sabam Marcuk zabi   pie  y  sia   hro  y i moh
adziawa   Michasia, kupła   jamu kni  ku i   sio pa-
trebnaje.

A Michał patrabawa   mnoha: adziawa  sia jak
z ihoł  cki, farsiu, nawu  y  sia kury  , a na wakacy-
jach — hula   u karty. Prytym lubi   raskazywa  
tawary  am ab swaim byccam starym starada  nym
rodzie Marcino  skich, ale pradziad nia     ciem
„zhubi    łachockija papiry“. Wiedama, — jo  c ro-
nyja ludzi na  wiecie, dyk byli nawiet i takija,   to
Michasiu wieryli, asabliwa tyja,   to kuryli jahonyja
papiarosy.

Kali-   Micha  ka wychodzi   na ksiazdza, ba  -
ka by   na  nym stora  am u Zawalacy,    zamku
dochtara Wipstrykala.

Rada  c ba  ko   z syna kleryka, a po  le — ksian-
dza, byla kry  ku pry  mianaj niejkimi niajasnymi
adnosinami syna, katory, wida  c bylo,   amu  ci ich
  ra  sia. Na wakacii   swaju chatu, u  piatuchu,
pryja       jon wielmi redka i na karocie  ki  as.
U Zawalacki zamak, hdzie ba  ka by   stora  am,
ksiondz Michał pryjecha   adzin-adzini  sie  ki разо-
  ak — jakraz na pa  tary hadziny. Za  siody je  dzi  
da niejkaha dalokaha probar    a, hdzie, jak   uwał  -
sia, hula   u karty — nawiet i z wialikimi panami.
A stary Marcuk, zahartawany horam, pracawa   da-
lej, pamima  ostaha dziesiatka i pamima taho,   to
syn by   ksiazdom. Sumlenna stara  y   Zamak
i haspadarku dochtara, a do  himi na  ami mnoha
pieraduma  , i pastanawi   z synam, cho   adzin raz,
ale dobra ab usim razhawarycca; wyskaza   jamu
  wie  c swoj  al, a nawiet, cho   jon i ducho  naja
asoba, paba  ka  sku paswarycca na jaho.

Tym  asam Michał wyswi  ci  sia na ksiazdza
i by   nazna  any na wikaraha niekudy wielmi dolo-
ka. Razhawarycca z synam treba bylo biezadklad-
na, ale Marcuk nia moh prybracca: za  siody znaj-
  sia piera  koda; a najher  ,   to Michał led   paru
hadzin ha  ci   u chacie; re  tu  asu prawodzi   u Za-
walackich ksiazdzo  , abo   in  ych ha  ciach. Tol-
ki-  , budu  y na  nym stora  am, a da  ka  y   pier-
  aj poma  y ad syna — 20 rublo   z po  ty — sta-
ry Marcuk izno   zakury   lulku. Wiedama, stara  -
wa  nie do  himi wasie  niami i zimawymi na  ami
z adnym ra  aacam (stary by   pabo  nym   alawie-
kam) i z swaimi dumkami, bylo wielmi daku  li-
wym, a lulka pamahał  a da   siaho: razrywał   dry-
moty, ablah  ala cia  kuju dumu — dumku i zhaniał  
z serca nudu. Pakury  y, i ra  aniec i  ou smahlej.
Marcu  ycha, pra  da, dacinał  a mu  u za tabaku (wie-
dama — babal), ale stary nie padda  sia: nawiet na

Z bielaruskaj katalickaj niwy.

Prośba. „Bieł. Katalickaje Wydawiectwa“ prystupaje da drukawańnia nowaha wydańnia bieł. malitaŭnika „Hołas Duży“ i duža prosić ludziej dobrej woli pamahć jamu ŭ hetym hrašowaj achwiaraj. Hrošy stać na adras: Wilnia, kaśc. św. Duchy, Ks. Ad. Stankiewicz.

I bielarus i ukrainiec. a. A. Dubrouski, Rektor Unijackaj Seminarii ŭ Dubnie, pajechaŭ u Rym z dwuma nowa-paświačanymi unijackimi świaścennikami, z jakich adzin ukrainiec, a druhi, Anton Šarejka, bielarus.

Archimandryt a. F. Abrantowicz z Charbinu 4.V. prybyŭ u Rym i byŭ na audyencyi ŭ św. Ajca. Prabyŭszy jaki miesiac u Rymie, a. Archimandryt u druhoj pałowie leta adwiedaje

Nawahradak, adkul pachodzić, a tak-ža Wilniu i Druju.

Na ŭschodni abrad Ks. prof. dr. J. Tarasewicz (Ameryka) мае pryniać ŭschodni abrad i paświacacca ŭnijnej pracy starod bielarusaŭ i rasiejcaŭ u Amerycy.

Nowy ksiondz-bielarus. Niadaŭna wysławiać na ksiandza kleryk Wilenskaj Duch. Seminarii dyjakan Piotr Wasiučonak, rodam z Dzisiejščyny, bielarus. Żadajem Jamu pamyslać pracy na niwie Bożaj i narodnaj!

25-lećcie ksiandzoŭstwa. Šyroka wiadamy ŭ Wilni Ks. Ul. Tałočka swiatkuje sioleta 25-lećcie swajho ksiandzoŭstwa. Dastojnamu Jubilantu hetym składam naŭy ščyryja pażadanni ŭstakaj pamysnać!

Sproba dziaŭžaŭnaha pierawarotu ŭ Litwie

U noč z 6 na 7 het. miesiaca ŭ Koŭnie, była sproba dziaŭžaŭnaha pierawarotu. Sprobu hetu rabiła hrupa maładych aficeraŭ lituŭskaj armii, jakija pryčila nastauŭny da asoby b. premjera — prof. Voldemarasa. Sproba adnak nie ŭdaŭlasia. Ciapier henaja hrupka aficeraŭ i prof. Voldemarasa arystawany. Prezydent Smetona zajawiŭ, što winoŭnych budzie sudzić nie nadzwyczajny (darażny) sud, a sud zwyčajny, bo ŭ hetaj sprobie nia było nia tolki zabojstwa, ale nawet nia było i pabojaŭ.

Pašla henaj sproby rewalucyi ŭrad Tubelisa padaŭsia ŭ adstaŭku. Prezydent adstaŭku pryniaŭ i darużyŭ premjeru Tubelisu zarhanizawać ŭrad nowy. Nowy ŭrad utwaryŭsia ŭ nastupnym składzie:

Tubelis — premjer, Lozoraitis — ministr zahraničnych spraŭ, Rustejka — min. unutranych spr., Aleksa — min. ziemlarobstwa, Tunkunas — min. aświety, Stanišauskis — min. kamunikacyi, hien. Schnuekte — min. wajen. spr., Šylingas — min. sprawiadliwaści, Šakienis — dziaŭžaŭny kantraler.

Spatkańnie dwuch dyktataraŭ — Hitlera z Mussolinim.

U paławinie hetaha miesiaca ma je spatkacca Hitler z Mussolinim. Dyktatar Niemieččyny z dyktataram Itali majuć spatkacca ŭ miastowasći kala Wenecyi.

Wiestka ab spatkańni hetych dwuch dyktataraŭ wyklikała ŭ Francyi wialikaje ŭrażańnie. Dy i ničoha dziŭnaha.

Čechasławaččyna z Rumynijaj pryznali S.S.R.R.

Dasiul Čechasławaččyna i Rumynija nie pryznawali Sawietaŭ za praŭnuju ŭladu ŭ b. Rasiei. Apošnimi dniami hetaja dźwie dziaŭżawy sawieckuju ŭladu SSRR pryznali. Pryčynaj

hetaha palityčnaha chodu biazumoŭna jość ahresyŭnaja pastawa Niemieččyny i polska-niamiecki pakt ab nieahresii (ab nienapadańni).

Polska-niamieckaja „družba“.

Pašla paktu ab nienapadańni miż Polščaj i Niemieččynaj pačynajecca i polska-niamieckaja družba. Hetymi dniami pryjażdžaŭ ŭ Wařawu da Pala-

koŭ u hości niamiecki ministr prapaandy hitlerauskaj palityki Goebels U Wařawie jaho uračysta spatykali haścinnia prymali. Słowam, družba

Wybary ŭ haradzkija samaŭrady.

Apošnimi dniami adbylisia wybary ŭ haradzkija samaŭrady ŭ bolšych haradoch Polšcy. Usiudy niby pieramahaje Be-Be, ale heta tolkitak wyladaje, a ŭ sapraŭdaści ŭsiudy rastuć upływy endecyi. U Łodzi dyk i wiel-

mi jaskrawa wyjawilisia ŭpływy endecyi i ŭpadak papularnaści ŭ narodzie Be-Be. U Wařawie, kažuć, wybary ŭ haradzki samaŭrad adłożany na wosień. Tam endecyja taksama mocnaja.

toje samaje (wiadama — muččynal) staŭ kupłać tabaku samuju krepkuju. Adnak-ža dola na hety raz ŭsmichnuŭlasia i da Marcuka: syn jahony, Michał Marcinoŭski, z niekaj pryčyny, ci jak ludzi baktali — praz pratekciju, byŭ naznačany probarščam u Zawalaku, u hetu samuju Zawalaku, hdzie stary Marcuk byŭ storožam u Haradzieskim Zamku. Michał tolki try hady byŭ wikarym.

Zawalackaja parachwija była wielmi wialikaja, a ksiondz Marcinoŭski byŭ duža małady — nia mieŭ tryccaci hadoŭ, dyk z adnej starony była ŭ parachwii wialikaja radaść, bo maładoha ksiandza ludzi wielmi lubiać, a z druhoj — i wialikaje dziwa, što taki-hetaki i tak skora wyskačyŭ u haru, dy adrazu tak wysaka. Dyk woś razyŭlasia wieotka, što jon nadta wučony i nawiet — z wialikich panoŭ, ale... ludzi znali bačku, a bačka byŭ Marcuk.

Samo saboju jasna, što stary Marcuk z radaściami pakinuŭ staražawańnie ŭ Zamku, nawiet nie dabyŭszy miesiaca i, choć z niekim niedawieram i stracham, ale paśpiešna pieranioŭsia da syna ŭ klabaniju, a tam zakuryŭ ksiandzoŭskuju tabaku u swajej mużyckaj lulcy, u ksiandzoŭskich pakojach. A Marcucyha asieła pry kuchni; i woś dumalisia-ryja tut i wieku dakanać. Ksiandzoŭskaja tabaka była niekaj modnaja i pahnioŭcaja: Marcuk da jaje skora prywyk i kuryŭ z hlybokaj zaciažkaj i z poŭnym zdawaleńniem. A Marcucysie żyćcio ŭ kuchni spadabalaŭ taksama: pry tym staraja, ščyry pamaliŭšysia, lubiła dobra pierakusić, pahawaryć i pacikawicca.

Ale pania haspadynia skora spachmurnieła, stała kaprysić, a nareście stała pytacca u probarščę ab raščot.

— Što, pani? čamu tak? jakaja pryčyna? — pytaŭsia zaniepakojeny ksiondz Michał.

— At, tak: juź ja nia mogen... — adniekiwaŭlasia haspadynia, paśpiešna składała swaje manatki, bo nazaŭtra wybiraŭlasia ŭ darohu.

Ksiondz Marcinoŭski nia moh sabie i pradstawić haspadarki i kuchni biez haspadyni: užo try hady była jana pry im. Unasledawaŭ jaje ad swajho probarščę na papiaredniaj parachwii, hdzie zastupaŭ jaje — chworaha.

I dziwa — nia dziwa! bo haspadynia była ba- ba rezwaja i trezwaja: užo mieła wialikuju praktyku — pierajšła niekalki probarščę, a dwuch pachawała, znała koźnaha gusti noraŭ, umieła koźnamu patrapić i ŭsio pastawić na swaim. Nosiać z saboju ŭsie haspadarskija i chatnija klučy, padabrała ŭmieŭaj rukoju ŭsio wierchawodztwa. A ksiandzoŭskija bački zaŭsiody ŭwachodzić u darohu koźnaj haspadyni — budź jana choć swiataja! Tak jano wyšla i tut, bo tak jano i ŭsiudy wychodzić...

Dyk woś haspadynia ksiondz Marcinoŭskaha, pania Paŭlina, pa mužu Paŭloŭskaha (bo była ŭdawoju), stała sabiracca ŭ darohu. Sabiraŭlasia wielmi doŭha; pry tym rabiła wialiki stuk i šum, bo wielmi śpiaŭlasia, ale ŭsie rečy pierakładała pa razoŭ dziesiać i nijak nie mahła sabracca. Ruki jaje dryželi, i niekaj asabliva jeżyłisja tyja try čornyja walasy, što raśli na barodaŭcy, što krasawaŭlasia na jejnaj lewaj ščace. A cełaja rešta siwawatych walasoŭ (haspadynia chadzila z hołaj haławoju) raspaŭzaŭlasia, wisieła na wuśach i lezła ŭ wočy.

— Nu, ale jakaja pryčyna? dapytywaŭsia kniondz Marcinoŭski.

— Kali-ż ja nie mahu skazać, — adkazwaŭlasia haspadynia: bo to datyča, kaža, probarščawych bačkoŭ. Dyk jak-ža jaskažu... ja nie mogen...

I tut uderyła ŭ taki plać, što aź zachłipywaŭlasia.

— Tolki proša ksiendza — kazała: — dać mnie

Roznyja wiestki.

Z POLŠCY.

Rabiny ŭ kardynała. Nadowiaćcy delehacyja żydoŭskich rabinaŭ u Polščy žywiŭlasia da wařawuskaŭ kardynała Kakoŭskaha i padała memoryjaŭ, u jakim rabiny žalacca na palakoŭ za prociŭżydoŭskija nastroi. Kardynał adkazaŭ, što pryncypowa praciwicca antysemityzmu, bo heta niazhodna z chryścijanskaj nawukaj. Adnačasna kardynał zaklikaŭ rabinaŭ, kab i jany barolisia z biazboźnaściami.

Jašče adzin zakon. U prezydym Rady Ministraŭ pastupiŭ projekt zakonu ab aptekach, pawodle jakoha prawa na przyhatowańnie lekaŭ nawat dla chatniaj żywoły ma je być pryznanym tolki dla koncesijanawanych aptekaŭ. Sens i wynik hetkaha zakonu moža być tolki toj, što stasawańnie lekaŭ dla żywoły — i biez taho wielmi niaznačaje — pašla ŭwachodu ŭ siłu nazwanaha zakonu susim abarwieccę, bo apteka dla sielania całkom niedastupnaja.

Kooperacyja ŭ Polščy. Na 1 studzienia siol. ŭ cełaj Polšcy było 22.734 kooperatywy ŭsiakaha widu. Z hetaha liku sajuznych kooperatywaŭ było tolki 11.762, a niesajuznych — 10.972. Sajuznyja kooperatywy padzieleny byli hetak: ziemlarobskaje „Ziednočenie“ — 3.842 koop., „Unija“ — 1.369, Rewiz. Saj. Ukr. kooperatywaŭ — 3.411, sajuz kooper. spażywieckich „Społem“ — 845, sajuz koop. wajskowych — 263, sajuz kooper. pamieśkalnych — 102, 3 sajuzy kooperatywaŭ żydoŭskich — 102, 5 sajuzoŭ niamieckich — 1.005.

Pawodle nacyjanalnej prynależnaści sajuznych kooperatywaŭ u Polščy, polskich kooperatywaŭ jość 6.421, a nia polskich — 5.341. U sapraŭdnaści-ż hety lik budzie dla palakoŭ jašče mienš karysny, bo ŭ liku polskich sajuznych kooperatywaŭ zalicany i ŭsie kooperatywy bielaruskija, jakija daheul swajho nacyjanalnaha Sajuzu tymčasam jašče nia majuć.

Z ZAHRAŃICY.

Śpiakota ŭ Amerycy. U Zł. Št. Ameryki ad samaj wasny niama dażdžoŭ i wielmi prażyć sonca. Z pryčyny sušy paŭstajuć wializarnyja lasnyja pažary. Ułady zabaranili, kab nihto i nahoj nia ŭstupaŭ u les. Paśiewy na poli śpiaklisia; trawu wysmalila. Urad zahadaŭ wykupić ad sielan paławinu skaciny, dla jakoj niama paŭy ciapier i niawiedama ci wyraście korma na zimu. Ciapier tam užo nie biadu- juć, što ŭsiudy nadpradukcyja i stara- jucca zblaśpiečycć ad hoładu.

U Francyi polskim rabotnikom niama pracy. Nadowiaćcy prybyŭ z Francyi ŭ Polščę čačwierty z čarhi

transport polskich rabotnikaŭ, jakim admowili pracu ŭ francuskich śach- tach. Ahulam, ciapier wiarnuŭlasia ŭ Polščę z Francyi 2.500 rabotnikaŭ.

Pahroza dalejšaha hoładu ŭ Sawietach. U Sawietach sioleta mała prachodzić daždzy; u krainach SSRR. panuje suša, jakaja pahraža je nieura- dżajem. Dziela hetaha wa ŭsiej kraj- nie proletaryjatu paŭstaje pahroza da- lejšaha hoładu. U hetaj sprawie ŭrad wydaŭ užo i dekret, ale što z hetaha — nia ŭsio-ż pa przykazu robiacca.

„Miortwyja duży“ u sawieckaj nawucy. U „Проблемах животноводства“ (eficyjow dziaŭžaŭnaj ziemlarobskaj sekcyi SSSR, sakawik-krasawik 1934), pobač z pracami zasłu- hoŭwajučymi na biazumoŭnaje pryznańnie, znachodzim pracy przyhata- wańnia da druku jašče prad wajnoŭ. Pry kancy-ż redakcyja „Problemaŭ“ robić horkija dakory prezydymu Ziemlarobskaj Akademii im. Lenina, što jon nie wladzie ewidencyi pracę paasobnych nawukowych i daśledčych ustanowaŭ. Bo woś dziakujućy hetka- mu biazładzdzii zdaryŭsia nastupny fakt: u śpiskach nazwanaj Akademii wiaŭlasia ceły rad hadoŭ daśledčaja zootechničnaja stancyja, na pracy katoraj — publikawanyja drukam — i na aplatu nawukowaha persenalu jšli ahromadnyja sumy. Tymčasam kontro- la wykazała, što hetkaja stancyja niko- li nie isnawała. — Heta dyk „štuka“.

Z KRAJU.

Tyfus. U Dzisiejščynie ŭžnoŭ šyrycca tyfus; sanitarnaja komisija nadowiaćcy świerdziła 49 wypadkaŭ ty- fusu.

Bura i piaruny. Nadowiaćcy nad Dzisiejščynaj pranieślasia bura z pia- runami. Piarun zabiu adnaho pastucha i niekalki sztuk skaciny.

Z WILNI.

Bielaruskaje pradstaŭleńnie. U niadzielu 17.VI. s.h. Bielaruski Stu- denski Sajuz ładzić u zali Lituŭskaha Stud. Sajuzu (Wilenskaja 28) prad- staŭleńnie koncert, z nastupnaj prah- ramaj:

- 1) „Na paetyckaj wyšyni“ — sce- ničny twor J. Chworasta.
- 2) Bielaruskija narodnyja pieśni, wykana je chor pad kiraŭnictwam R. Šyrmy. Pačatak a hadzinie 8 (20). Pry ŭwachodzie padpisany list na ka- ryść B.S. Sajuzu.

ГРАМАДЗЯНЕ Усе на ніве культуры! Гдзе няма, — арга- низуйце гурткі Беларускага Ін- стytutу Гаспадаркі і Культур- ны, а ідзе ўжо заложаныя — узмоцніце ў іх працу!

furmanku, bo ja jutro pojada, bo ja nie mogen...

— Dosić taho, — kazaŭ probarščę, pačuŭszy ŭ sercy adwahu, a ŭladu ŭ rukach: — dosiść pani nia pajedzie, bo ja nia pušču. A z bačkami ja ŭladžu tak, kab pani była haspadynia i pani budzie haspadynia! Raskłada j, pani, swaje kufry i biarysia za rabotu: woś zaŭtra pryjażdža je da mia- nie nowy wikary i ja mušu pryniać jaho jak nale- żyć. A ŭsio, proša pani, dobra budzie. Ja tak pa- stanaŭlaju i ŭsio!

— Jak, jak, wikary? A chto jon, a skul jon, a ci małady? — pytaŭlasia haspadynia, pracirajućy wočy. I — tak i astaŭlasia pania haspadynia.

Ale tut ksiondz Marcinoŭski krepka zadumaŭ- sia, bo było čaho: nia wiedaŭ, što rabić z bačka- mi. Bo i sapraŭdy sprawa była wielmi trudnaja: stary Marcuk byŭ čalawiek duža dobry, i spakojny, i pabožny, a nawiet spahadliwy i pracawity; ale... byŭ jon prosty Marcuk i ŭsiol! Napchaje, bywała, dalikatnaj tabaki ŭ swaju lulku i pyka je ŭ salo- nie. A pośle ražaniec pierabiraje, ci molicca z na- božnaj knižki. Jano to moža ničoha, ale woś zdarali- sia, bywała, hości, dyk ksiandzu Marcinoŭskamu choćty wačej pazyč! — stydna i abidna, bo stary i ha- waryŭ da ŭsiech paprostu, jakoby, to tak i treba...

A staraja Marcucyha nie hadziŭlasia z pania j haspadynia: jano to moža i taksama ničoha, ale časam starucha nia wiedała, jak što nazywajecca ŭ ksiandzoŭskaj kuchni, dyk aź haspadyni samo j było stydna i abidna; bo Marcucyha taksama ha- waryŭla paprostu, nu i miaŭlasia pad rukami i lez- la ŭ wočy.

Nia raz, bywała, ksiondz Marcinoŭski „pio- rak“ pierad haściami z pryčyny swajho bački; a pa- ni haspadynia nia raz, bywała, najelaŭlasia stydu pierad čużymi ludźmi z pryčyny ksiandzoŭskaj matki.

Piśmy z wioski.

Subotnickaja čacharda.

Subotniki, Lidzkaha paw. Ad samaha pačatku polskaha panawańnia ŭ Subotnickaj hminie niama spakoju. Praŭdu kažuć, dyk nihto ŭ hminie i nia bjecca, ale kab tam kali było spakojna, dyk taksama nie. Najbolš tam harmidaru ad hminnaj palityki; u hminie patrebnny tolki adzin wojt, a achwotnikaŭ na heay pasad šmat. Była kališ u našaj hminie baračba i ideowaja: našy ludzi staralisia nie-dapućić da hminnaj ŭłady čužyncaŭ. Ale ciapier užo nia toje, ciapier baračba Be-Bekaŭ za wojtaŭski pasad ci prašciej kažuć—za karyta. Brydka hladzić na biezideowuju baračbu pa-noj pretendujućych na wojtaŭskaje stanowišča tolki dzieła taho, kab darwacca da karyta. I woś u hetaj baračbie za wojtaŭskuju pensiju publična skačuć nieprzyzwatuju čachardu dwa mjaŭscowija Be-Beki, demoralizujuć mjaładoje pakaleńnie, jakoje da spraŭ samaŭradu padychodzić moža i idejna. Para spynić henaje piatušynaje zawadyjactwa i dać u hminie miejsca elementu ideowamu. p—k.

S.M.P. u biełaruskaj parafii.

Dzierka ŭščyna, Dzisienskaha paw. Hady sa dwa tamu ks. Nawickamu ŭdałosia źłapić u nas polskuju arhanizacyju SMP. (Stowažyšenje młodzię polskiej). Hetu arhanizacyju polskija ksiandzy nazywajuć katalickaj akcyjaj. Charakter arhanizacyi SMP. nacyjanalistyčna polski, jakaja ŭ nas starajecca paźwiarynamu prahlynuć biełarusau i pieratrawić na palakoŭ. Heta adnak joj nie ŭdajecca: nia moža ani prahlynuć biełarusau, ani prahlynuć pieratrawić. Ksiondz, pryhladajućysia na heta, lajaŭ biełarusau i „Bieł. Krynicu,” jakija, jak kazaŭ jon, nie dojuć raźwiwacca i raści jahonamu SMP. Biełarusy, pasłuchaŭšy hetkaj „katalickaj” akcyi SMP, uziali i ŭsie adtul wypisalisia, kab ksiondz i nia mieŭ pryčyny ich lajać.

Hety pastupak niachaj budzie prykładam i dla druhich. Usie biełarusy pawinny wypisacca z SMP.

Tutejšy.

Ab жыццi ў нашай вёсцы.

Люшнева, Баранавіцкага paw. Чытаючы „Бел. Крыніцу,” спатыкаем многа вестак з усіх куткоў нашай многапакутнай беларускай краіны. Гэныя весткі заахвоцілі і мяне напісаць у газету аб жыццi ў нашай вёсцы.

Люшнева—гэта ня вёсачка, а вялікае сяло: — каля 200 хат і ёсьць цэрква. Жыхары нашага сяла ўсе праваслаўныя і ўсе сьведамыя беларусы.

Сяло нашае прыгожае; пасярод сяла стаіць добра збудаваная мураваная цэрква. У цэркве мала калі хто бывае, яна заўсяды пустая, людзі ў цэркву перасталі ходзіць, на набажэнствы прыходзіць

толькі каля дзесятка жанчын. Прычынай гэтаму прадусім тое, што ў нашай цэркве пануе „рускі дух” і „Русью пахнець.” У царкоўным жыццi ў нас пануе сямейны лад: бацьшкі паставіў свайго сына дзячком і гэтак пасямейнаму ды іна „руско-польскі” лад паказэннаму спаўняюць „хрысьціянска-апостальскі” ўрад у беларускім сяле.

Бацьшкі наш ужо стары чалавек; надта ня любіць беларускай мовы, а сялян любіць толькі тады, калі яны даюць яму грошы. Дзеля гэтага ён ня мае ў нашым народзе павягі і народ яго не далюлівае. Дзеля гэтага стаіць апушчанай цэрква і ніхто ў цэркву ня ходзіць.

Самая балючая справа — гэта школа. Прад вайной у нас была расейская 2 кл. школа, было 3 вучыцель: да 200 вучняў. У 1915 годзе збудавалі добры школьны будынак. Будынак гэты немцы, ў часе акупацыі, перавязьлі ў Моўчадзь на станцыю, а палякі ў 1922 годзе перавязьлі ў мястэчка і паставілі касьцёл. Цяпер у нас школьнага будынку няма, школа, польская, месціцца ў цеснай хаце. Вучаць у нас дзяцей толькі польску, толькі з гэтай навукі няма, бо дзеці зусім не разумеюць чужой польскай мовы. У нашай вёсцы бацькі два разы падавалі дэкларацыі на беларускую школу і стойка баранілі беларускай школы, калі „бадал” школьны інспэктар, аднак роднай беларускай школы нам не далі і адчынілі ў нас школу польскую.

Коопэрацыя ў нас глыбака ўжо запусьціла карэньні. Яшчэ прад вайной у нас была спажывецкая коопэратыва, ад каторай астаўся адзін будынак. У 1927 г. паўстаў коопэратыў нанова пад назовам „Прагрэс,” які і цяпер добра разьвіваецца, конкуруючы з дзьвюма прыватнымі крамамі. Цікава, што мяйсцовая інтэлігенцыя, сьвяшчэньнік і вучыцель, у гэты коопэратыў не належаць; польскія вучыцельнікі ў нашым коопэратыве і ня купляюць.

Была ў нас і малачарня; у 1928 годзе ва ўсей Баранавіцкай надта быў пашыраны гэты рух малачарняў, а цяпер многія ня існуюць, пакінуўшы па сабе ўспадчыне нямала доўгу. Наша малачарня пакінула дарагу машыну „Alfa Laval,” якая цяпер ржаве і псуецца і каля 5000 зл. доўгу. Памагалі закладаць малачарню павяты аграном і інструктар і эхотна тады раздзілі і дараджалі, а цяпер, калі трэба сплываць доўг, гэтых дараджыкаў і прыцеляў і на грушкі ў вёску не заманеш.

Ёсьць у Люшневе і каса „Стэфчыка,” якая пачала ў нас сьвюдзейнасьць у 1930 г. Кажуць, што яна захварэла на крызіс, які надта лопіць і яна ўжо зусім слабая—ледзь дышае.

Праведзена ў нас мэльэрацыя, праводзіцца і комасацыя. Мэльэрацыя закончана ў 1933 годзе. Праўда, балота асушылі, але высахла і трава; кажучь, што трэба барагаваць і сеяць травы, дык і вырасьце. Комасацыя чакае зацьверджаньня; сёлета пераходзім на хутары. Не абышлося і без пакрыўджаных; ацэнка зямлі была зроблена з пасьпехам і несправядліва.

Многа чого ёсьць і яшчэ больш пісаць, але хай будзе на другі раз.

На заканчэньне заклікаю братоў беларусаў пісаць у сваю родную газету „Беларускую Крыніцу,” выяўляючы свае баячкі, гора, патрэбы і радасьці, бо толькі праз газету мы лепш пазнаем самі сябе і аб нас даведаюцца другія народы.

Міхась Марудны.

Hoład i samahubstw.

Porplišča, Dzisienskaha paw. U našaj wakolicy strašna pačali žyrycca samahubstw. U w. Warhanach prađ wačyma susiedziaŭ pawlesišsia čaławiek; jaho adratawali, ale pažyŭšy paru dzion, jon zastrelišsia. Nie ščaršćwieła mahiła hetaha, namahaŭsia ŭtapicca druhi, katoraha wyławili i tak-ža adratawali.

Pryčynaj hetaha musić žudasnaje materjalnae pałažeńnie našaj wakolicy, jakoje rodić rospač i žnieachwoŭwaje ludziej da žyćcia. I sapraŭdy, žudasnae žyćcio našych ludziej, hoład kruhom wa ŭsich wioskach. Da juć siakuju-takuju zapamohu, ale heta ludziej nie zdawalaje i nia wiesialić. Zapamohi razdaaje hminnae samaŭradawa-administracyjnaje načalstwa, pry pomačy miascовой palicyi.

U nas wojtam polski asadnik, jon zawioŭ u hminie wajskowy paradak: interesanty špiarsa meldujucca wojtu, a pašla haworać ab swaich sprawach, h. zn. stanowiąca „nawyciažku,” kažać chto jany i skul, a pašla haworać ab sprawie. Našy ludzi choć da hetkich paradkaŭ i nia prywykli, adnak starajucca patraplać načalstwu, bo kali nie dahodziš, dyk moža być i jašče horš.

Hałodny.

Biełaruskašć trymajecca.

Sapraŭdy ŭ čaroŭnym kutočku pałożany naš Topilec, Biełastockaha paw. Da jaho z usich bakoŭ padyści možna. Na t raka Narwa ŭ hetym nikomu nie pieraskodzić, bo jana nas tolki čutačku dakranaje. Tut jość les i piasok i bałota. Užo takaja biełaruskaja naša wioska, što jaje i apisać ciažkal Maładziaž naša na ŭračystym mitynhu družna pastanawiła ŭżywać słowa „jość”, zamiest taho, jak staryja dahetul hawaryli „je”. Pašla takoha mitynhu ŭ Topilecu usie ciapier haworać tolki „jość”.

Nadta-ž pryhožaia naša cerkaŭka, a stary naš čaŭturny čwintar, dyk jašče pryhažejšy!

Cienieńkaja, wostrańkaja, na asobnym čwintary siarod žmieńki dreŭcaŭ, staic naša cerkaŭka, jak śnieh bieł-

kaja i blazustanku hladzić jana ŭ nieba, zaŭsiody nam prypaminajuć Boha.

Na čaŭturnym čwintary razlažylisja paważna ciežkija, močam parosšyja, biełaruskija kamieńni — heta pamiatniki pa biełaruskich niabožychach.

Ale woś ciapier jaki świet pašoŭ! Naš baciuška prawie službu ŭ carkwie, a małakasos nad carkwoj bjeć u struny bałalajki, abo hitary!

Da šlubu pryjeduć maładyja ŭ carkwu, dyk pad carkwoj družbanty ich stajać z nažami, a pašia da paŭšmierci pabjucce.

Naš wojčańka — čaławiek užo stareńki i praniaty čužym dla nas maŭskoŭskim ducham, a nam tutaka było-by kudy lepiej mieć baciušku biełarusu.

Palityka załazie i ŭ carkwu kala nas unijackuju. Dyk my da unii jašče tak krepka nie špiašajemsia!

Kali hdzie na Biełarusi druhaja wioska pachwalicca moža swej biełaruskašćaj, dyk naš Topilec u hetym zajmie pieršaje miesca.

Biełaruskae ŭ nas žyćcio maŭe swaju historyju. Našu wiosku nazwać možna biełaruskaj respublikaj. My šukali takich i hetakich daroh u biełaruskim adradžeńni. My čytali roznyja prahramy i spatykalisja nie z adnym ahitataram.

Jašče i dahetul u nas jość ludzi, što čamušci wyzwaleńnie biełaruskaha narodu bačať ŭ Maskwie. A jość tak sama i druhija, što chacieli-b usiej dušoj Biełarus addać Waršawie.

Niadaŭna tak pryhožaia naša wioska — ciapier zhareła. I nihto nia wiedaje, ad čoho jana ŭnočy zapaliłasia. Ale naš čaławiek, jak taja muraška, užo ŭziaŭsia za rabotu i składaje sabie nowuju chatu.

Ad ludziej naša wioska mnoha ciarpić niesprawiadliwašci. Što kamu da taho, što my ŭ wioscy majem biełaruskuju biblijatečku? A blahim ludziam, dyk i heta karcić!

Što kamu da taho, što naša zabijackaja moładź kališci dawała slaŭnyja biełaruskija spektakli, ale i heta našym woraham woka kole. Ale ničo-ha, naša wioska pierażywie ŭsio blahoje!

Jak pa pažary my adbudujemsia, tak i Topilec naš astaniecca mocnym prociŭ usich warožych nam siłaŭ.

T.

Centralny Urad Bieł. Instytutu H. i Kult. pawiedamlaje ŭsich siabroŭ, što jość NOWYJA ZNAČKI INSTYTUTU ŭ canie 50 hr. za štuk z pierasyłkaj (pry bolšaj kolkašci). Wypiswajuć znački, treba prysylać brošy ŭ Centralu Instytutu, (Zawalnaja 1), pawiedamlajuć adnačasna, skolki značkoŭ wysłać mužynskich, a skolki žanočych (žanočyja z špil-kaj, jak broška).

Dr. St. Hrynkievič.

Chalera.

Słowa ŭ nas nadta papularnae. Nia wiedajem my, kolki ŭ jom zachliwaha žmieštu. Chalera — heta adna z tych zarazaŭ, jakija ŭ našaj staroncy kališ bywali čašciej, a jakaja zaŭsiody panuje ŭ dalokaj Indyi (Azii), dzieła čaho i zawiecca chaleraju indyjskaju.

Adtul upiaršyniu ŭ Eŭropie pabačyli jaje ŭ 1823 h. Ad taje pary było da 10 epidemijaŭ z biazkocnym likam achwiaraŭ. Wyklikaecca chalere bakteryjami, padobnymi pad mikraskopam da maleńkaje koski. Nadta dobra rastuć u kiškoch čaławieka. Dobryja im umowy ŭstudy, dzie wilhotna. Najbolšy worah chalery sonka, jakoje sušyć i hreje.

Pašla paru dzion wolnašci pačynajuć chworaha mučyć wanity, a potym biazupynnaja wolnašć, amal zusiłm biaz nijakich bolaŭ. Wyparažneńni majuć koler poliŭki z ryžam (pry tyfusie koler poliŭki z harocham). Užo ŭ preclahu paru dzion chwory zusiłm niadužeje, sinieje, ruki i nohi čaładziejuć, trybuch miakki, hołas achrypšy, twar chudnieje, spazmy ŭ ciahlicach ikraŭ. Nia tolki što niamarački, a na t temperatura mienšaje, jak bywaje zaŭsiody. Časta ŭ hety čas chworoby chwory pamiraje. Pry azdaraŭleńni wanity i wolnašć robiacca mienšymi i chwory pamaleńku papraŭlajucca.

Jak zaŭsiody ŭ chworobach zaraznych, najlepšym sposabam zmaheńnia z imi heta nie dapućić da pažyreńnia chworoby. Padumaŭšy ab tym, što zaraznyja chworoby pažyrajucca praz bakteryi i što žmieńšańnie mahčymašci raspaŭsiudžańnia bakterijaŭ raŭniajacca žniščažeńniu samae krynicy chworoby, pačynajem razumieć dumku kwarantanaŭ, na jakich hetulki było ŭ nas stohnaŭ. Padumać tolki — puścić u niekalki tysiačach ludziej adnaho-dwuch chworych, dyk tyja zapahaniać celyja pawiety. Z samaju chworobaju horš rmahacca, lahčej nie dapućić, kab jana pajawilasia.

Dzieła taho, što chalera raspaŭsiudžwajecca najbolš praz wadu, dyk z jeju, kali tolki pačujecie ab epidemii, ci ab paasobnych wypadkach, treba być i najbolš ešćiarožnym. Pić abo wadu zusiłm peŭnuju z boku čyścińi (prykładam wada z wada-prawodu, jaki znachodzicca pod kantrolaju bakteryjalohičnaju), abo pić wadu pierawaranuju. Treba rupicca, kab nie paškodzić blahoju strawaju strawatračaha aparatu, nia jaci ciažkich strawaŭ, syrych fruktaŭ, nia pić harełki, adnym słowam — nie rabić ničoha, što mahlo-b chacia kryšku papsawać nam żywot, jak kažuć. U takim „papsawanym” żywocie bakteryi chalery lahčej razrastucca i pieramohuć čaławieka. Nikoli nia ješci syroje harodni-ny, bo ŭ jaje z ziamli mahli dastacca bekteryi.

Nieobchodnašć čyścińi ruk i ciela žaŭlajecca zakonam i pry chalery, asabliwa dla tych, chto ma-

je tyja ci inšyja adnošiny z chworym. Myć z myłam, jašče lepš sa ščotkaju, wyčyščać dobra pad kipičiamy, myć ruki wadoju z lekami dezynfekcyjnymi i h. d.

Nia myj chušcia na rečy u paru epidemii, bo nikoli nia wiedaješ, ci z chuščiom nie pryniasieš z wady bakterijaŭ chalery.

Kali nia hledziać na ŭsiu rupliwašć, pakazacca pamiž nami chwory, treba jaho pieršym čynam izolawać, heta značyć — addzialić ad zdorowych, pasłać ŭ asobnuju izbu, kamoru i h. d. Rupicca, kab niačystoty chworaha wylivać u jamu, palituju dezynfekcyjnymi lekami (najtaniejšy sposab dezynfekcyi heta wapienneje małako, jakoje robicca z razroblenaj wadoju lasawanaj wapny).

I zaŭsiody treba pomnić, što najlepš dla chworaha i dla nas, kali-b mahli jaho addać da lakarni. Jon miecimie lepšy dahlad, a chatnija mienšuju niebiašpieku, što pachwarejuć samyja.

Kali chwory z chaleraju astajecca ŭ chacie, treba hladzić za čyścińioju kala jaho. Z lekaŭ pačatna dawać rycynu, potym wuhal sa spalonych i rašciortych košciaŭ; kropki na wolnašć (T-ra opii); lewatywy z tym samym wuhłom. Pry mocnych wanitach dawać kusočki lodu. Nadta dobra rabić ciopłyja wenny, butelki z haračaju wadoju pad nohi, nacirać ciela spirytusam.

Strawa tolki lohkaia, redkaia.